

Ó Shelerno go Sailearna

Peadar Mac an Iomaire

Rinneadh cur síos cuimsitheach in eagrán 2003 de Bhiseach ar an tacaíocht a tháinig ó phobal an Chnoic do chur chun cinn na hOllscolaíochta trí Ghaeilge in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh óna fichidí i leith agus go háirithe na hiarrachtaí a rinneadh le roinnt de bhlianta le forbairt a dhéanamh ar ollscolaíocht sa Ghaeltacht. Ba feachtas éilitheach a bhí anseo i dtosach, ach leis an aimsir, d'iompaigh sé isteach ina chomhoibriú idir Ollscoil, pobal agus stát.

D'fhoghlaim muid ag dul ar scoil gur i Selerno na hIodáile a cuireadh tús leis an gcéad Ollscoil agus is cúis mórtais do phobal an Chnoic gur i Sailearna atá feachtas don Ollscolaíocht tuaithe agus don Ollscolaíocht trí Ghaeilge fásta agus ag fás. Is diall suntais eagrán 2003 de Bhiseach mar léiríonn sé go bhfuil tionscnamh eolas pobail ar siúl idir Ollscoil na hÉireann, Gaillimh agus pobal an Chnoic le blianta agus go bhfuil tosaíocht san obair seo againn fiú amháin ar phobail in áiteanna in Éireann agus i Meiriceá a chreideann gurbh iad féin a thionscain an coincheap.

Is éard go bunúsach atá i dtionscnamh eolas pobail, nó an CKI mar a thugtar go hidirnáisiúnta air, pobal na hOllscoile ag roinnt a gcuid scileanna le pobail áitiúla agus ar an mbealach sin, ag fáil taithí don chomhlúadar mac léinn ar na bealaí le hoibriú sa saol go nádúrtha.

Tá an tionscnamh seo ar bhonn oifigiúil idir ceantar Choillte Maghach i gContae Mhaigh Eo agus Ollscoil na hÉireann, Gaillimh le cúpla bliain. Is léir go bhfuil tionscnamh eolas pobal-lárnaithe go mór sa chaidreamh atá idir baill chomhlúadar Ollscoil na hÉireann, Gaillimh agus daoine a bhfuil baint mhór acu le forbairt phobail sa taobh seo tíre. Tá sé sin soiléir i réimse pleanála

gníomhaíochtaí Comhar-chumainn, sa réimse pleanála teanga agus sa réimse tacaíochta teaghligh.

Ollscoil, Pobal agus Stát

Tá iarrachtaí go leor déanta ag an Stát le cuidiú le gníomhaíochtaí pobail a chur chun cinn sa Ghaeltacht agus bhain an pobal seo úsáid mhaith as na seirbhísí sin de réir mar a d'fheil. Is é an áit a bhfuil láithreach Ollscoile i bpobal riachtanach sa lá atá inniu ann, go bhfuil deireadh ag teacht de réir a chéile le tionscail déantúsaíochta agus leis na ceirdeanna a bhí ceangailte leo agus gurb í seo aois an eolais agus gur ar thionscnaimh eolais agus ar thionscnaimh teanga a bheidh go leor den fhostaíocht bunaithe uaidh seo amach chomh maith le tionscnaimh seirbhíse don phobal. Mar sin, tá institiúidí agus áiseanna seachadta eolais ag teastáil go géar leis an bpobal a chur bord ar bhord leis an aimsir le go mbeidh sé in ann an saothrú is tairbhí a bhaint amach agus an t-eolas atá aimsithe aige a fhorbairt agus a roinnt leis na glúnta ag teacht ina dhiaidh.

Tagraíodh i mBiseach na bliana seo caite den sruth daoine le meabhair chinn mhór atá á sciobadh as pobail Ghaeltachta le hoideachas tríú leibhéal a fháil agus gurb é an cleachtadh atá ann gur beag acu sin a fhilleann ar a

gceantar dúchais tar éis den oiliúint sin a bheith faighte acu. Tá béim an-mhór sa lá atá inniu ann ar iarchéimeanna agus freisin ar thaithí oibre tar éis de na cúrsaí acadúla a bheith críochnaithe ag daoine a cháilíonn ó institiúidí tríú leibhéal.

Tá Ollscoil na hÉireann, Gaillimh, trí Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge, tar éis machnamh a dhéanamh ar Ionaid Bhreise Oiliúna a bhunú sna pobail Ghaeltachta a thabharfadh deis do chéimithe óga iarchéimeanna agus taithí oibre a fháil sna pobail Ghaeltachta sula nglacfaidís fostaíocht lánaimseartha sa saol oibre. Tá tús curtha leis an tionscnamh sin i Seanscoil Sailearna ó thús mhí Deireadh Fómhair 2004 trí dhaoine a bhfuil MA déanta acu i Staidéar an Aistriúcháin a bheith in ann tréimhse a chaitheamh ar thaithí oibre faoi shúil fhoireann an Aistriúcháin in Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge.

Tá comhráit ar siúl le hÚdarás na Gaeltachta leis an scéim sin a fhorbairt mar chomhfhiontar idir Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge agus an tÚdarás a chinnteoidh go mbeidh deis ag céimithe oiliúint oibre agus cáilíochtaí acadúla a bhaint amach in Ionaid Bhreise Oiliúna sa Ghaeltacht a bheidh ag feidhmiú faoi scáth na nIonad Gaeilge agus Oideachais sa Ghaeltacht.

Is í ár mian go mbeidh na hábhair staidéir a roghnófar úsáideach d'fheidhmiú gníomhaíochtaí pobalbhunaithe, eolasbhunaithe agus teanga-lárnaithe don Ghaeltacht. Is ionann seo agus beartas le meabhair chinn atá imithe ón nGaeltacht tríd an gcóras oideachais tríú leibhéal a mhealladh ar ais chun na Gaeltachta agus an taithí chuif faighte ag na daoine sin taobh amuigh den Ghaeltacht ar mhaithe lena feidhmiú tríd an oideachas, tríd an oiliúint, tríd an taithí oibre le dul chun tairbhe d'fhorbairt Ghaeltachta an lae inniu.

Athchumasú na nEagras Stáit agus Forbartha

Tá ról lárnach ag Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge i gcumasú daoine atá ag obair in eagrais stáit agus in eagrais fhorbartha leis an tseirbhís is fearr a thabhairt do phobal na Gaeltachta agus na Gaeilge. Tá sé tábhachtach go dtabharfar an oscailt súl is mó is féidir do gach uile dhuine atá ag obair i gcur chun cinn na bpobal sin agus go mbeidh moltaí á nglacadh óna daoine féin agus ón bpobal ar na bealaí is fearr cúrsaí oideachais an lae inniu a sheachadadh ar mhaithe leis an bhforbairt is fearr teacht ar an duine agus ar an bpobal.

Tiocfaidh de thoradh ar na cúrsaí seo freisin go mbeidh deis ag daoine atá fostaithe sna heagrais seo agus ag daoine sna pobail ar a mbíonn siad ag freastal aithne a chur ar a chéile taobh amuigh den láthair oibre agus tuiscint níos fearr a fháil ar riachtanais agus ar dhualgaí a chéile.

Mar chuid den tionscnamh eolas pobail idir Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge agus pobail Ghaeltachta, tá pleananna curtha le chéile a chuideoidh le pobail pleanáil teanga ar bhealach feidhmiúil a chur chun cinn ina bpobal féin. Seo cur chuige an-úsáideach mar go bhféadfaí breathnú air mar atreorú an stáit i dtreo caomhnú agus forbairt teanga i gcomhar le pobal labhartha na teanga sin. Is athrú treo é seo ón gcur chuige cigiriúil a bhí ag an Stát le caomhnú teanga a fheidhmiú le blianta fada. Níl aon chúis nach n-oibreodh an cur chuige seo níos fearr ná mar a d'oibrigh cur chuigí eile. Samhlaigh an chaoi ar oibrigh comharchumainn phobail ag cur seirbhísí mar scéimeanna uisce ar fáil in áiteanna nach raibh ar chumas an stáit é sin a dhéanamh nó nach raibh sí sásta é a dhéanamh.

Acmhainní Forbartha Pobail

Tá os cionn 150 duine sa Ghaeltacht ag déanamh cúrsaí tríú leibhéal go hiomlán trí mheán na Gaeilge faoi láthair faoi scáth Ollscoil na hÉireann, Gaillimh i gConamara agus i dTír Chonaill. Tá na cúrsaí sin ar siúl i réimsí na ríomhaireachta, na cumarsáide, an aistriúcháin agus sealbhú teanga agus cúram leanaí. Tá an tAcadamh ag pleanáil céimeanna i réimsí éagsúla léinn faoi láthair ina

mbeidh na cúrsaí sin aitheanta le pointí creidiúna a thabhairt i mbuncheim Ollscoile. Is acmhainní forbartha pobail an t-oideachas atá á thabhairt sna hIonaid Ghaeltachta do lucht Gaeltachta i láthair na huaire agus i dteannta leis an eolas atá na daoine a fháil sna hallaí léachta, tá siad ag foghlaim óna chéile, ó léitheoireacht, ón idirlíon agus ó fhoinsí eolais eile timpeall orthu agus tá siad ag roinnt an eolais sin le daoine eile a thagann i dteagmháil leo, go háirithe a gclann. Sna feachtais agus san ugach a tháinig ó phobal an Chnoic, tá Acadamh Ollscoile bunaithe anois ag freastal ar phobail Ghaeltachta ar mhaithe le hacmhainní forbartha pobail a chur chun cinn.

Den triúr a fuair céad onóracha i gcúrsa B.A. na Gaeilge in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh i 2004, ba as Iorras Aithneach beirt acu, beirt a rinne Cúrsa Rochtain in Áras Shorcha Ní Ghuairim timpeall cúig bhliana ó shin agus a fuair an gradam ab airde sa Ghaeilge tar éis dóibh trí bliana a chaitheamh san Ollscoil. Seans maith nach samhlófaí i gCois Fharraige sna tríochaidí, sna ceathrachaidí ná sna caogaidí go bhféadfadh mná tí a gcuid seolta a chrochadh agus céim Ollscoile

Is athrú treo é seo ón gcur chuige cigiriúil a bhí ag an Stát le caomhnú teanga a fheidhmiú le blianta fada.

a dhéanamh agus ansin teacht ar ais chuig a gceantar féin agus fostaíocht lánaimseartha a bhaint amach ann leis na scileanna a bhí foghlamtha acu a roinnt lena bpobal. Tá sé sin ag tarlú anois, ach tá tuilleadh le déanamh fós le go mbeidh na hionaid seachadta eolas Ollscoile ar leic an dorais ag an bpobal agus istigh i lár an tí acu chomh maith.

Na Foirgnimh don Oideachas Ollscoile sa Ghaeltacht

Ba é Liam Ó Buachalla a chuir ina luí ar Ollscoil na hÉireann, Gaillimh agus ar Choiste Ghairmoideachais Chontae na Gaillimhe an tseanghairmscoil ar an gCeathrú Rua a chur in úinéireacht na hOllscoile. Dá dtiocfadh sé ar ais inniu, tá súil agam go mbeadh sé sásta go bhfuil Ollscolaíocht Tuaithe trí

Ghaeilge á forbairt, ní hamháin ó Áras Mháirtín Uí Chadhain, ach ó ghairmscoileanna eile i gCarna agus i nGaoth Dobhair.

Ba chomhartha dóchais do phobail sna seascaidí agus sna seachtóidí agus fiú amháin go dtí an lá atá inniu ann, monarchana a fheiceáil á dtógáil ina gcuid pobal. Is comhartha dóchais d'Acadamh na hOllscolaíochta Gaeilge Údarás na Gaeltachta a bheith ag tairiscint monarchana don Ollscoil le cóiriú mar fhoirgnimh léinn. Tá sin ag tarlú faoi láthair i nGaoth Dobhair agus i gCarna. Cruthaíonn an beart seo ann féin tábhacht na hOllscolaíochta Tuaithe i bhforbairt phobail agus sású mhianaidhmeanna Údarás na Gaeltachta.

Dá mhéid comaoine dá bhfuil curtha ag an Stát ar phobal Chois Fharraige agus dá mhéid comhoibrithe dá raibh idir an Ollscoil agus an pobal faoi thionscnaimh eolas pobail sula raibh an téama sin sa bhfaisean, is mó fós an chomaoin atá curtha ag pobal Chois Fharraige ar an Ollscoil, ar an Stát agus ar phobail eile ar fud na tíre mar go raibh Ollscoil anseo sular bunaíodh Ollscoil na Banríona i nGaillimh i 1845. Bhí Ollscoil ann mar go raibh an pobal ag seachadadh an eolais agus na scileanna a bhí acu ó ghlúin go glúin, chomh maith le bheith ag caomhnú a dteanga agus ag cur léi.

Ba as an bpobal sin a fáisceadh Joe Steve Ó Neachtain agus go leor eile leis. Roghnaím Joe Steve mar gur le gairid a craoladh clár faoi ar TG4 – clár a léiríonn gur duine é seo atá ina scríbhneoir, ina dhrámadóir, ina fhile, ina cheannrúdaí pobail agus go raibh sé ina bhainisteoir ar thionscal tógála a ndearna sé féin forbairt mhór uirthi, forbairt a bhí pobal-lárnaithe agus teangabhunaithe.

Is í mo shamhailse d'Ollscolaíocht Tuaithe trí Ghaeilge go n-éireoidh linn an oiread agus is féidir de phobal labhartha na Gaeilge sa Ghaeltacht agus taobh amuigh di a oiliúint le hoideachas a chuirfeas lena meas ar a bhfuil acu ag baile agus a leathnóidh a ndearcadh ar ar féidir a foghlaim ón saol mór ar mhaithe le caomhnú agus le neartú an chomhludair ar cuid díobh iad. Ansin, fágfar an oidhreacht sin ag an gcéad ghlúin eile le deis a bheith acusan í a mhúnlú ar an mbealach is tairbhí leis an sochaí a chur chun cinn uaidh sin amach.